

TOMMI SAARELA

TAMMI



HEIKKI  
SILVENNOINEN  
NOUSUT JA LASKUT

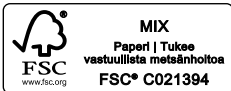
TOMMI SAARELA

HEIKKI  
**SILVENNOINEN**  
NOUSUT JA LASKUT



TAMMI

HELSINKI



Tämän teoksen kirjoittamista ovat tukeneet Suomen tietokirjailijat ry ja Journalistisen kulttuurin edistämissäätiö JOKES.

Kuvat Silvennoisten kotialbumeista, ellei muuta väitettä.

© Tommi Saarela ja Tammi 2024

Tammi on osa Werner Söderström Osakeyhtiötä

ISBN 978-952-04-5793-8

Painettu EU:ssa

*Kiroileville runotytöille*

# SISÄLTÖ

Sininen enkeli .....	9
1. Ketunhiuksinen poika .....	13
2. Kuusi ulvovaa kieltä .....	39
3. Aarnikotkan siivillä .....	53
4. Hasardihommia vaan .....	83
5. Manserock on poikaa .....	105
6. Sekalaista seurakuntaa .....	133
7. Tulilientä ja dieseliä .....	159
8. Viruksia liikkeellä .....	189
9. Mua huvita enää mikään .....	217
10. Parasta A-ryhmää .....	247
11. Kohta sattuu leukaan .....	275
12. Tanssi sisko tanssi .....	303
13. Tunne kehosi nesteet .....	323
14. Ei niin kypsä eikä viileä .....	353
15. Pannaan porukka nauramaan .....	373
16. Me on hävitty tää peli .....	395
17. Mielenrauhaa kohti .....	421
18. Vielä kerran pojat .....	437
19. Sinivalkoista bluesia .....	453

20.	Veljien kesken .....	471
21.	Kaikille järjestetään ohjelmaa .....	493
22.	Tuulimyllyjä päin .....	507
23.	Bändi nimeltä Kummeli .....	529
24.	Ei mahdu allakkaan .....	551
25.	Härvelijätkä .....	571
26.	Seireenien kutsu .....	585
27.	Elävien kirjoissa .....	601

Teräksinen keskisormi – eli kirjailija avautuu .....	627
--	-----

## **LIITTEET**

Diskografia .....	633
Filmografia .....	635
Lähteet .....	638

# SININEN ENKELI

**E**NSIN EN TAJUA, kuka olen.

Sitten asiasta alkaa hahmottua hutera aavistus. Olen Heikki, kohta seitsemänkymppinen suomalainen mies. Mutta missä mahdan olla nyt? Ja missä olen ollut, ja kauanko?

Tuntuu kuin olisin herännyt elämäni syvimmästä unesta. Pahempaa. Olen ollut taju kankaalla, poissa kaikesta. Poissa kaikkialta.

Vai olenko sittenkään herännyt, ehkä tämä ei ole totta. Taka-raivoon hiipii pelottava kysymys: *onko* minua enää?

En meinaa saada silmiäni auki, vai enkö uskalla avata niitä. Ehken haluakaan. Avaan kuitenkin. Tajuan, että olen makuulla ja vieressä seisoo sumea, sininen hahmo. Naisen muotoinen, ja sillä on pitkät vaaleat hiukset.

Voi vittu, onko sillä siivet?

Ei kai nuo vain ole sitä miltä ne näyttävät. Ovatko nuo enkelin siivet? Jähmetyn. Uskon Jumalaan ja uskon taivaaseen.

Kuluu hetki tai ikuisuus, sitten sininen hahmo avaa suunsa ja sanoo jotain. Ei ole enkeli, ihminen se on! Sairaanhoitaja, jonka sinisten vaatteiden takana on vain verhoja tai jotain muuta

roipetta, mikä saa huuruisen pääni piirtämään ne siiviksi hänen selkäänsä.

Tajuan, että olen palailemassa elävien kirjoihin pitkästä ja syvästä narkoosista. Minulle on tehty avosydänleikkaus. Kummaa, ettei juurikaan satu. Tai varmaankin sattuu ja saatanasti, mutta nukutusaineiden jämät ja kroppaani pumpattu satsi maailman tuhdeimpia kipulääkkeitä ovat turruttaneet tuntoaistini.

En tunne kipua, vaikka veikkaan että se moukaroi kehoani nyt isolla lekalla. Mutta olen turta. Tältä varmaan tuntuu, kun on jäänyt junan alle. Se on täytynyt olla kauhea jysäys.

Havahdun ajatukseen, että vain muutamaa tuntia aiemmin kroppani on ollut leikkaussalin petillä revittyä auki rälläkälällä luuta myöten ja kaikki herkimmät paikat sisuksistani on ronkittu läpi.

Sitten minut on pantu uudestaan tiukkaan nippuun. Rintalasta on vedetty kiinni liimoilla ja ties millä rautalangoilla. Jatkästä on sommiteltu silkkaa tilataidetta.

Ja tästä täytyisi päästä jotenkin päin jaloilleen ja suhteellisen pian? Muistan äkkiä, että jo parin kuukauden päästä minun pitää näyttellä pääosaa *Kontio & Parmaksen* kuvauksissa.

Kun tulen tolkkuihini, minulle kerrotaan, että leikatussa sydämessäni on käytetty luomuja varaosia. Siellä sykkii nyt uusi läppä, napattu kuulemma nautaeläimeltä, joka ei sitä enää tarvinnut.

Rukoilen, että toivottavasti tajusivat ottaa sen sonnilta.



# 1. KETUNHIUKSINEN POIKA

**S**YNNYIN PIENEEN KIVIAPAJAN kylään Savonlinnan kupeeseen huhtikuun 27. päivä vuonna 1954. Kun minut kastettiin, koko maassa nostettiin leijonaliput salkoon. Se oli 4. kesäkuuta. Puolustusvoimain lippujuhla.

Se oli toisen maailmansodan jälkeisen kylmän sodan hyytävintä aikaa, joten Puolustusvoimat olivat syystäkin varpailaan. Presidenttimme oli J. K. Paasikivi. Juuri syntymäni aikoihin sota meinasi kiehahtaa hyvinkin kuumaksi, kun Lapin yllä käytiin harvinainen ilmataistelu Neuvostoliiton ja USA:n välillä. Neuvostoliittolaiset MiG-hävittäjät olivat saaneet tähtäimeensä amerikkalaisen vakoilukoneen ja ajoivat sitä takaa Ruotsin rajalle saakka. Amerikkalais kone sai osumia, mutta onnistui lopulta laskeutumaan Englantiin yhtenä kappaleena. Syksyllä Väinö Linna julkaisi *Tuntemattoman sotilaan*. Sodan päättymisestä oli nähtävästi kulunut riittävästi aikaa, jotta vaikeita asioita alettiin uskaltaa nostaa pöydänkurmalle – jopa täällä ison itänaapurin kainalossa.

*Silvennoisen perheen onnenpäiviä Vahdolla kesällä 1959.  
Lattialla viisivuotias, ylpeä isovelji.*

Kiviapaja oli niihin aikoihin osa Säämingin kuntaa. Olimme pientilallisia niin kuin muutkin. Semmoista omavaraistaloutta, mikä meillä oli, ei voi enää kuvitellakaan. Suurin piirtein kaikki tarvittava tuli omasta takaa tai vaihtokauppana naapureilta. Mummo ja vaari asuivat kivenheiton päässä meiltä. Kun olin muutaman vuoden ikäinen, mummo opetti minua lypsämään lehmiä. Hän kepposteli niin, että otti utareesta kiinni ja tähtäsi ylöspäin. Olin leikissä mukana ja saman tien suu auki. Lehmänmaitoa ruiskusi tissistä suoraan kurkkuuni. Se oli todella rasvaista ja kuumaa, siitä oli kaikki raikkaus kaukana. En varmasti pysyisi nielemään sellaista enää.

Äitini Mirja oli sen ajan mittapuulla lukenut nainen, hän oli käynyt tyttölyseon. Näitä ”koulutettuja” nuoria naisia käytettiin kansakoulunopettajan sijaisina. Ollessaan sijaisopettajana Särkilahden Salorannan koululla hän törmäsi isääni Arvoon, joka oli metsäteknikkona Punkaharjun Enso-Gutzeitilla. Molemmat olivat kotoisin niiltä seuduilta.

Äitini oli omaa sukua Juuti, vaarini Eero Juutin tyttäriä. Tai ukoksi Eeroa yleensä kutsuttiin, ei vaariksi. Eero oli huhupuheiden mukaan tanskalaista sukujuurta. Kerrottiin, että 1400-luvulla Juutinmaalta eli Jyllannista olisi tullut muurari rakentamaan Olavinlinnaa, jäänyt Savonlinnaan ja ottanut suomalaisen vaimon.

Toisen nimeni Johanneksen sain isältäni. Isääni Arvo Johannesta kutsuttiin aina Jussiksi. Äiti tapasi Jussin vasta reilusti sodan jälkeen, mutta hänen joutumisensa sotaan oli ollut hiuskarvan varassa. Isä oli 18-vuotias syyskuussa 1944, ja kun ikäluokkaa oltiin jo rahtaamassa junalle täydennysjoukoiksi kohti itärajaa, tuli rauha. Se oli viittä vaille. Aina voi jossitella: jos sota olisi jatkunut vielä vähän aikaa ja isä olisi joutunut rintamalle, mitä olisi voinut tapahtua? Olisiko minua edes olemassa?

Synnyttäminen oli 1950-luvulla pelkästään naisväen hommaa, isät eivät saaneet ja tuskin olisivat halunneetkaan sekaantua niin sottaiseen ja piinalliseen hommaan. Synnytyslaitoksella kaikki vauvat sitten pötköttelivät porukassa, kukin pienissä pinnasängyissään, kun isät tulivat ensimmäistä kertaa katsomaan jälkeläisiään. Oma isäni kuulemma oli tunnistanut minut heti isosta salista. Yhden sängyn pinnojen välistä kurkotteli viisi pientä sormeä, jotka tarttuivat viereisen sängyn tyttövauvaa käsivarresta.

– *Tuo on miun poika. Naistenmies!*

Olin joutunut syrjinnän uhriksi ensimmäisen kerran jo elämäni ensimmäisellä minuutilla. Synnyin kaksi viikkoa yliaikaisena, ja tukka oli ehtinyt kasvaa pitkäksi. Hädin tuskin oli pää ulkona, ja ensimmäinen lause, jonka elämässäni kuulin, oli äitiäni parhain: *Onko sillä punanen tukka?*

– Rouva kiltti, se on *pieni* vamma kun lapsi näyttää olevan *muuten* terve, lääkäri tyynnytteli.

Tukkani oli lapsena kirkkaanpunainen ja naamassa pisamia. Onneksi myös Jussin äidin tukka punersi, joten hiusteni väri ei herättänyt suvussa epäilyksiä. Muussa tapauksessa äiti olisi saanut selitellä, että punatukkaisuus nyt vaan on semmoinen väistyvä, hyppivä ja muutenkin kerta kaikkiaan arvaamattomasti käytäytyvä geeni.

Punaisesta tukasta sai kyllä lapsena kuulla. Tuohon aikaan suorastaan kuului pilkata avoimesti mitä tahansa erilaisuutta – jos oli nenällä rillit tai sattui olemaan erikokoinen tai -muotoinen kuin muut. Lapsihan oppii peittelemään ”vammansa”, jos suinkin pystyy, mutta tukassa on se haitta, että se kasvaa liian näkyvällä paikalla.

Ilmeisesti äidille ei jäänyt sen pahempaa traumaa punatukkaisen pojan synnyttämisestä, koska hän päätti opiskella kättilökseksi. Palkasta viis, se oli hänelle kutsumus ja sitä mitä hän halusi

elämällään tehdä. Muutimme Etelä-Savosta pääkaupunkiseudulle, kun äiti alkoi opiskella ammattiinsa Kättilöopistossa. Asuimme jossain ihme siirtolapuutarhamökissä Espoon Jupperissa, siis talvella myös. Ja nimenomaan silloin. Sitä yritettiin lämmitää briketeillä, mutta se oli silti riivatun kylmä! Aamulla saattoi olla lämmintä vain pari astetta, mutta se oli jonkin aikaa meidän kotimme. Minulle ei selvinnyt miksi käkimme siinä jäätyneessä mökissä pari vuotta – johtuiko se isän pihiydestä vai yksinkertaisesti siitä, että siirtolapuutarha-alueen naapurissa asui sukulaisia, joille minut oli kätevää pukata päiväksi. Eihän siinä taaperoa pystytty kotona hoitamaan, jos yksi opiskelee ja toinen rakentaa helloja Slevin tehtaalla kolmessa vuorossa.

Kättilöopisto kesti pari vuotta, minkä jälkeen äiti sai työpaikan Vehmaalta Vakka-Suomesta. Siirtolapuutarhaelämä jäi, ja pääsisimme viimein muuttamaan ihmisarvoiseen asuntoon. Mutta matka Espoosta Vehmaalle oli unohtumaton. Istuimme isän kanssa selkä menosuuntaan muuttokuorman seassa kuorma-auton lavalla, pressun alla.

Vehmaan terveystalon yläkerran asunnosta tuli kotimme. Se oli äidin työsuhdeasunto. Kodin ikkunoista näin Vehmaan kuuluisan graniittikaivoksen, jonka punertava kivi loisti kauas. Juuri sieltä louhittu kivi teki suomalaisesta graniitista kuuluisaa kautta maailman.

Isä ei halunnut olla enää metsäteknikko ja vielä vähemmin hellatehtaan työläinen. Hän oli kiinnostunut dieselmootto-reista ja halusi traktorinkorjaajaksi. Vehmaalle muuton jälkeen hän siirtyikin niihin hommiin ja teki sitä loppuelämänsä, ensin Brownilla ja myöhemmin Valmetilla.

Elimme Vehmaalla parisen vuotta, joista jälkimmäisenä sain pikusiskon. Ristiäisissä olin kuulemma seissyt pöydällä, pöristel-

lyt ja arvuutellut juhluvierailta minkä automerkin ääntä mikäkin pörinä on. Yksi oli varmasti kuplavolkkari, toinen Taunus ja kolmas Datsun. Viiden vanhana olin siis todistettavasti alkanut esiintyä ja hauskuttaa ihmisiä. Ristiäisissä pappi paljasti, että pikuskoni nimi on Marjatta. ”Tatta”.

Noihin aikoihin meille tuli kotiapulainen tai -apulaisia. Heistä parhaiten muistan Terttu Widemarkin. Kun Terttu jatkoi elämässään eteenpäin, tuli muita. Ne olivat nuoria daameja, ja vaikka jotkut viipyivät vain lyhyen aikaa, heihin aina kiintyi. Heistä tuli perheenjäseniä. Uusi perheenjäsen asui aina terveystalon ylimääräisessä huoneessa.

Vehmaalta muutimme Vahtoon, lähemmäs Turkuu. Siitäkään ei tullut vielä ”lopullista” lapsuudenkotiani, vaikka se alkoikin jo vähän sellaiselta tuntua. Syyskuun alussa 1961 aloitin kansakoulun Vahdon Laukolassa, jossa tuleva presidentti Mauno Koivisto oli ollut johtajana. Olin sen verran nuori, etten valitettavasti ehtinyt Maunon oppiin.

## PIIKITYSTÄ LUOKASSA

Alakoulun luokat olivat hemmetin isoja, mutta tilanne pysyi hanskassa, koska opettajat osasivat pitää kuria. Tosin meidän opettajattaremmen oli poikkeus – kiva ja lempeä, ei mikään kurittajahirmu. Hän opetti lapsia juuri niin kuin lapsia kuuluu opettaa.

Keskeiset oppivälineet olivat liitutaulu, vihko ja kynä. Pidin siitä simppeleistä periaatteesta, että meillä on nyt tämmöinen tehtävä, kirjoittakaa muistiin mistä on kyse. Valmiiksi oltiin raapusteltu vihkon kanteen oma nimi, luokka ja kouluaine ja sivuille piirrelty viivoittimen kanssa siistit marginaalit. Kun itse joutui

kirjoittamaan kaiken taululta omin käsin vihkoon, niin asiasta jäi jotain päähän ihan väkisin. Siitä oli copy-paste kaukana. Jopa meikäläinen oppi tuommoisella menetelmällä jotain.

Koulussa oli se ihana piirre, että puolet luokasta oli tyttöjä! Olen siitä asti ollut herkkä ihastumaan. Ekasta luokasta alkaen mielenkiintoni kohteena oli aina joku luokan tytöistä. Kohteet vaihtuivat vuosittain, mutta kiinnostus oli kasvavaa laatua. Muistan edelleen monien tyttöjen nimetkin, ja jos unohdan, voin luntata vanhoista luokkakuvistani. Kunkin luokka-asteen suurin ihastukseni on kuvassa aina erikseen nimetty.

Kouluaineista olin kiinnostunut eniten liikunnasta, jota taidettiin sen ajan lukujärjestyksissä kutsua voimisteluksi. Varsinkin telinevoimistelusta tykkäsin hurjasti. Englannin kielestä pidin myös, ja siitä oli myöhemmin hyötyä, kun aloin keikkaila ulkomailla. Ja vielä enemmän, kun sain englanninkielisiä ystäviä, jotka alkoivat tekstittää biisejäni.

Alakoulussa en koskaan luntannut kokeisiin. Paitsi kerran. Vieressä sattui istumaan luokan hikipinko, ja olin varma, että tuo perhana tietää tästäkin aiheesta taas kaiken. Vielä mitä, hänellä sattui menemään vastaukset sillä kertaa aivan päin helvettiä! Ja niin meni sitten myös minulla. Käry kävi välittömästi.

Historiakin alkoi koulussa kiinnostaa, ja kouluvuosien jälkeen aloin penkoa omatoimisesti sotahistoriaa ja 1900-luvun tapahtumia ylipäättäen. Kouluajoilta on täytynyt tarttua piilomuistiin aika lailla asiaa, koska minulla on kohtuullisen hyvä yleissivistys, vaikka koulunkäyntini jäi lopulta vähiin. Kasvoin koulun ansios-ta hanakaksi imemään uutta tietoa. Sehän taitaa ollakin koululaitoksen tärkein tehtävä, joten voi sanoa, että minun kohdallani koulu hoiti hommansa.

1960-luvun alun koulumaailmassa saattoi törmätä karuihin tilanteisiin, vaikkei niitä silloin kukaan osannut kummallisina

pitää. Kun koululla rokotettiin lapset, se tehtiin luokkahuoneessa. Yksi kerrallaan marssittiin luokan eteen ja muut katsoivat operaatiota. Kankku paljaaksi ja piikki perseeseen. Melkoista nöyryytystä. Mutta hauskinda oli, kun luokan kovin jätkä ja pahin rääväsuu *pyörtyi* ennen omaa vuoroaan muiden piikittämistä katsoessaan. Ei ollut sen jälkeen vähään aikaan luokan kovin.

Kohdalleni ei sattunut pahasti häiriintyneitä, väkivaltaisia opettajia, joita siihen aikaan myös oli. Väkivallaksi en katso sellaista, jos möykkääjää otetaan niskasta kiinni ja nakataan luokasta ulos – en, vaikka möykkääjä olisin ollut minä. Minusta se oli ansaittu kohtalo. Kouluun oli tultu lukemaan ja laskemaan, oppimaan ja sivistymään. Meille tehtiin selväksi, miksi siellä ollaan ja mitä siellä tehdään. Kukaan ei voinut olla niin luupää, että tämä periaate olisi jäänyt hämäräksi.

Auktoriteetissa on jotain tyylikästä. Jos on ottanut vastuun harteilleen – olipa opettaja tai bändin liideri – niin pidän siitä, että vastuun ottaneella on auktoriteettia hoitaa tehtävänsä. Oli pa tekeillä mitä tahansa, on tärkeätä, että joku johtaa, muuten seurauksena on silkkaa sekoilua ja päämäärä alkaa sumentua.

Lukemiseni alkoi sarjakuvalehdistä, *Aku Ankoista* ja *Tarzaneista*, sitten minusta tuli armoton *Korkeajännitys*-vihkojen lukija. Battler Britton oli hävittäjälentäjä-sankareista kovin. Varmaankin intohimoni lentokoneisiin ja ilmailuun istutettiin minuun jo tuolloin. Lukutaidon karttuessa kiinnostuin kovakantisista kirjoista, ja koulun vaikutuksesta minua alkoi kiinnostaa muinaishistoria ja Egypti. Sehän oli pojankoltiaiselle yhtä seikkailua. Ahmin Waltareita, joihin oli upotettu historiallisia faktoja puetuna romaanin muotoon. Mika Waltari kuvasi menneitä maailmoja niin, että niistä sai otteen. Kun luki kirjaa, sai rakentaa mil-

jööt oman mielikuvituksensa aineksista ja tarinat alkoivat elää omassa päässä.

Meille hankittiin televisio Rooman olympialaisiksi kesällä 1960. Isän oli pakko nähdä kisat omin silmin. Se oli ensimmäinen kerta, kun kukaan muukaan pystyi katsomaan Suomessa olympialaisia telkkarista. Yleisradio oli aloittanut säännölliset tv-lähetykset vasta pari vuotta aiemmin.

Koska televisio tuli meille niin varhain, toosalla olisi ollut hyvät saumat varastaa aikani, kiinnostukseni ja huomioni lukemiselta. Liikkuva kuva on niin vahva elementti. Tuli sieltä vahdattua *Rin Tin Tinit* ja *Mustat orit* ja mitä elukoita olikaan. Telkkariohjelmia tuli kuitenkin siihen aikaan vähän ja vain yhdeltä kanavalta. Sitä paitsi lapset pantiin nukkumaan ajoissa, eikä telkkaria saanut katsoa, jos tuli lapsilta kiellettyä. Jäi monet hyvät traumat saamatta. *Lahjomattomat* olisi kovasti kiinnostanut, vaan näkemättä jäi.

Sen sijaan sain tietysti katsoa *Ohukaista ja Paksukaista* ja myöhemmin *Spede Show'n* sketsejä, mikä oli onnekasta. Niiden pötkökomiikasta saattoi jäädä jotain muhimaan.

Perheemme oli television suhteen siis aikaisin liikkeellä. Johdettiin varmasti siitäkin, että isä oli tekniikkamiehiä. Olin kuusi-vuotias ensimmäisiä olympialaisiani telkkarista vahdatessani, ja muistan kisoista kolme kultamitalia juosseen sprintterin Wilma Rudolphin, ”Mustan gasellin”. Roomasta lähtien isot urheilukisat alkoivat kerätä koko perheen telkkarin ääreen. Yleisurheilun lisäksi kiinnostivat talvilajit mäkihypyistä jääkiekkoon. Kipinä penkkiurheiluun iski jo silloin, mutta tykkäsin liikkua itsekin. Samalla kun aloitin koulun, aloin huiskia pesäpalloa Vahdon Tuiskussa.



## VERITEKOJA VAHDOLLA

Vahdon ajoilta muistan karkeitä tapahtumia. Asuimme terveystalolla, jonne kärrättiin aina ensimmäiseksi minkä tahansa onnettomuuden uhrin. Kerran tulin koulusta, ja penkillä istui jätkä, jonka ilmeestä näki jo kaukaa, että nyt ei ole kaikki kohdallaan. Se piteli kättään, kauhea punainen tuppo sormien jatkeena. Oli lyönyt kaksi sormeaan kirveellä poikki.

Piti lähettää jätkä äkkiä taksilla Turkuun päin sairaalaan. Tajusin sitä ennen huutaa kaverilleni, että menee hakemaan liiteristä jätkälle ”jotain” mukaan. Kaverini löysi sormenpäät lastujen ja sahanpurujen seasta. Jätkä kävi myöhemmin terveystalolla esittelemässä että sormet oli saatu sairaalassa neulottua kiinni. Toivottavasti niistä tuli vielä toimivat.

Verta näihin kaikkiin muistoihin liittyy ja paljon. Toisen keran vanhempi ukko oli iskenyt kirveellä jalkaansa metsätöissä ja könkkäsi terveystalon nurkalla saapas täynnä verta ihmettelemässä mitä nyt tehdään.

En tajua, kuinka olen osannut koululaisena toimia tuommoisissa tilanteissa niin neuvokkaasti. Onkohan se perimää äidiltä? En säikähtänyt rankkoja tilanteita, vaan osasin pitää pään kylmänä vaikka sattui ikäviä. Ei muuta kuin saapas niin täyteen vällyä, että saatiin puristettua jalkaa sen verran ettei ukko vuoda tyhjiin. Ja saman tien taksiin, koska se tuli nopeammin kuin ambulanssi, ja täyttä hönkää sairaalaan.

Rajuin kaikista tapahtui, kun olimme yhtenä iltana perheen kanssa päivällispöydässä ja ovikello soi. Menin avaamaan, suu lihapullaa täynnä. Oven takana seisoj tukka märkänä keski-ikäinen alaston nainen, joka piteli rannettaan, josta suihkusi verta.

– Äiti, tuu kattoon! sain huudettua samalla kun tuijotin julmaa näkyä.

Näky oli kuin kauhu- ja pornoelokuvasta samaan aikaan. Äiti toimi nopeasti ja neuvokkaasti: ryntäsi pöydästä ensiapulaukulle, solmi ranteeseen puristussiteen, kietaisi rouvalle jotain päälle ja passitti hoitoon. Ei olisi mennyt pitkään, kun potilas olisi vuotanut kuiviin.

Rouva oli kaatunut kylpyammeessaan, pudottanut kaatuesaan lasisen shampoopullon ja repäissyt valtimonsa auki haljenneseen pulloon. Lasista valmistettuja shampoopulloja ei ole tuon jälkeen pahemmin näkynyt. Ehkä johtuen juuri tästä.

## KESÄT KIVIAPAJALLA

Lapsuuden Kotini isolla K-kirjaimella on synnyinkylässäni Kiviapajalla. Koska vaihdoimme muutaman vuoden välein asuinpaikkakuntaa, jouduin aina riuhtaistuksi irti ympäristöstä ja ihmisistä, jotka olivat ehtineet alkaa tulla tutuiksi. Kun yksi kaveripiiri oli syntynyt, se mureni pois. Aina jäi kaipaamaan kavereita, kun lähdettiin jatkamaan matkaa. Omat kotimme vaihtuivat lapsuus-aikana moneen kertaan, mutta Pihlajaveden rannalle Kiviapajalle palasin joka kesä. Se pysyi, vaikka kaikki muu katosi ja muuttui muuksi. Vietin Kiviapajalla kesäni teini-iän kynnykselle asti. Kiviapajan kesäpaikkani oli tuossa vaiheessa mummolani, vain kilometrin päässä syntymäkodistani. Kiviapaja säilyy kirkkaimpana muistona kaikista lapsuuteni paikoista, vaikkei se ollut enää varsinainen kotini.

Kiviapajan mummola oli äitini lapsuudenkoti. Punkaharjun Putikossa oli toinen mummolani, jossa olivat asustaneet isäni vanhemmat Hilja ja Heikki Silvennoinen. Hilja oli tosin kuollut jo ennen syntymääni, ja Heikki avioitui sen jälkeen uudestaan.

Päinvastoin kuin Kiviapajalta, Putikon mummolasta ei ole juuri muistoja, koska siellä pistäydyttiin vain kyläilymielessä – ja nekin visiitit loppuivat isoisäni Heikin kuolemaan. Olin silloin alle viiden vanha. Häneltä sain kuitenkin etunimeni.

Kiviapajalla eteläisessä Savossa vietin kesäisin pari kuukautta, joskus kauemminkin. Siinä iässä kesät olivat pitkiä. Sitä paitsi koululaisten kesäloma kesti tuolloin kesäkuun ensimmäisestä elokuun viimeiseen päivään. Talvella käytiin koulussa kuutena päivänä viikossa. Kuusipäiväistä työviikkoa vanhemmatkin puursivat.

Siskoni Marjatta oli tuskin koskaan Kiviapajalla ilman isää ja äitiä, koska oli niin pieni. Kun minä täytin kymmenen, hän oli vasta viiden. Tosin minut oli kyllä lykätty Turun asemalla yksin junaan jo suurin piirtein sen ikäisenä, ensimmäistä kouluvuotta edeltävänä kesänä.

– Kyllä sinä Heikki pärjää. Tuossa penkissä istut etkä nouse mihinkään ennen kuin juna pysähtyy Helsinkiin!

Helsingin rautatieasemalla täti haki minut vaunusta ja tyrkkäsi laiturilla toiseen junaan, joka lähti Savonlinnaa kohti. Tiesin, että vaari olisi vastassa Savonlinnan asemalla. Hän haki minut junalta ja kiersimme viinakaupan kautta torille, josta sain lämpimän, mehevän lörtsyn. Sitten hypättiin saaristolaivaan. Matka kesti tuntikausia, koska se oli tärkeä yhteysalus, joka kiersi kaikki vesistön saaret. Kyytiin saattoi kavuta ihmisten lisäksi lemmiä tai mitä ikinä. Kiviapaja oli reitin toiseksi viimeinen satama. Laivamatka kesäkotiin oli aina elämys, ja siitä tuli hieno perinne, jonka kautta siirryin maalaiselämään ja kesän viettoon pitkän kouluvuoden jälkeen.

Olisi Kiviapajalle Savonlinnasta maanteitäkin pitkin päässyt, mutta kauan olisi matka sorateitä mutkitellen kestänyt. Eikä mummolassa ollut autoakaan. Viinakaupasta hakemistaan tuliai-

sista vaari nautti säästeliäästi, otti korkillisen tai kaksi lauantaisin saunan jälkeen.

Tuon ensimmäisen kesän jälkeen minut pantiin Turun suunnalla aina junaan sen jälkeen, kun koulu toukokuun viimeisenä oli päättynyt. Odotin sitä päivää joka kevät. Pääsin mummon runsaiden ruokapatojen ääreen, vaarin kalakaveriksi, ja pääsin uimaan Pihlajaveden raikkaissa aalloissa. Kun lomat alkoivat, äiti ja isä ja pikku Tatta tulivat perässä. Kun he palasivat takaisin töiden alkaessa, minä vietin maalla vielä jonkin matkaa elokuuta.

Kiviapajalla asuivat myös mummon nuoremman siskon lapset Jarkki ja Aulikki. He olivat minua vain muutaman vuoden vanhempia, ja kutsuin heitä pikkuserkuiksi, koska he olivat ikäluokkaani. Oikeasti he olivat sukupuussa minua pykälää vanhempia, *äitini* serkkuja.

Kiviapajan kesinä nämä ”pikkuserkkuni” olivat läheisimpiä kavereitani, mutta paljon tuli oltua ihan vain aikuistenkin kanssa. Vaari tarvitsi aina kalakaveria – tai tuskin tarvitsi, mutta otti kumminkin mukaan. Lapset otettiin muutenkin aina kaikkialle mukaan, jos ne osasivat jotain. Ja varsinkin jos *eivät* osanneet. Siellä touhuhimme muka sitä mitä aikuisetkin, ja samalla meitä oli kätevää vahtia.

Minä olinkin aika lailla vahdittava, vilkas ja meneväinen poika. Katoilin hevoskärryillä kirkolle, ja mummo ja vaari saattoivat joutua ihmettelemään pitkät ajat, minne tyttärenpoika oli hävinnyt.



**KUKA ON TODELLINEN HEIKKI SILVENNOINEN  
KOOMIKON KASVOJEN TAKANA?**



[www.tammi.fi](http://www.tammi.fi)

99.1

ISBN 978-952-04-5793-8